

СТАНОВИЩЕ

**от д-р Богдан Драгнев Йорданов –
доцент в Юридическия факултет на
Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“**

ОТНОСНО: Материалите, представени за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“, обявен от Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, ДВ, бр. 57 от 26.06.2020 г. по област на висше образование

3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление

3.6. Право, научна специалност: Конституционно право

В конкурса за „доцент“ по област на професионално направление 3.6 Право, специалност Конституционно право, обявен в Държавен вестник, бр. 57 от 26.06.2020 г. от ПУ „Паисий Хилендарски“ за нуждите на Юридическия факултет, като единствен кандидат участва гл. ас. д-р Радослава Димитрова Янкулова.

1. Общо представяне на процедурата

Въз основа на заповед № Р33-4341/08.09.2020 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на научното жури за заемане на академичната длъжност „доцент“ в ПУ по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.6 Право (Конституционно право).

За участие в обявения конкурс е подала документи гл. ас. д-р Радослава Димитрова Янкулова, единствен кандидат. Представеният от нея комплект материали на хартиен и електронен носител съответства на законовите изисквания и на Правилника развитие на академичния състав в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. На своето първо заседание, научното жури реши, че гл. ас. д-р Радослава Димитрова Янкулова покрива минималните изисквани точки по групи показатели, уредени в ППЗРАСРБ и въз основа на това се допуска до участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6. Право (Конституционно право).

2. Кратка характеристика на кандидата

Радослава Димитрова Янкулова е родена през 1986 г. Тя е завършила специалност „Право“ с отличен успех в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Радослава Янкулова е била редовен докторант в Института за държавата и правото при Българската академия на науките. Защитила е успешно докторска дисертация и е придобила ОНС „доктор по право“ през 2014 г. През същата година след проведен конкурс постъпва на работа като главен асистент в ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“. Към работата ѝ като главен асистент не е имало претенции. Богатият педагогически опит на кандидата е повече от достатъчен за повишаване в по-висока преподавателска длъжност.

Радослава Янкулова е специализирала в Швейцария, Великобритания, Австрия и Федерална Република Германия. Член е на редакционната колегия на специализираното юридическо онлайн списание *Studia Iuris* на Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“. Допълнителен атестат за професионалните качества на кандидата е работата ѝ като старши правен експерт в Конституционния съд на Република България.

3. Описание на научните трудове на кандидата за участие в конкурса

Гл. ас. д-р Радослава Янкулова участва в настоящия конкурс, като представя общо 12 публикации, от които: 1 монография и 11 статии.

Всички представени за участие в конкурса трудове са публикувани след датата на придобиване на образователната и научна степен "доктор по право", отговарят на изискванията на чл. 24, ал. 1, т. 3 от ЗРАСРБ и чл. 53, ал. 1, т. 3 от ППЗРАСРБ и подлежат на рецензиране.

4. Анализ на научните трудове, представени за участие в конкурса

Основният научен труд на гл. ас. д-р Радослава Янкулова, представен за участие в конкурса – „Конституционното правосъдие и защитата на основните права“ (София, „Сиела Норма“ АД, 2020 г., 215с., ISBN 978-954-28-3195-2) е посветен на конституционното правосъдие като механизъм за защита на основните права. Разработката обхваща три глави и подробна библиография.

Монографията разглежда защитата на основните права, превърнала се в смисъл и цел на функционирането на всяка съвременна конституционна юрисдикция. Авторът представя детайлно механизмите за поставяне в ход на контрола за конституционност, включително и от отделния гражданин. Ударението пада върху института на конституционната жалба и нейната сравнителноправна уредба в държави с традиции в областта на конституционното правосъдие. Авторът очертава и контурите на бъдещо инкорпориране на конституционна жалба в правния ред на Република България.

В Глава първа на монографията са открити трите водещи модела за защита на правата и свободите на гражданите. След като проследява ретроспективно фазите, през които се заражда и еволюира доктрината за основните права на гражданите, авторът заключава, че степента на тяхната защитеност в позитивното право е определящ атестат за демократичната зрялост на всяко общество. В контекста на конституционното правосъдие

като механизъм за защита на основните права, е направено сравнителноправно изследване на института на инцидентния контрол за конституционност. Анализът на чуждия опит е изключително полезен, не само за изясняването на съществените характеристики на този институт и за запознаването с чуждия опит, но и за очертаване на тенденциите за евентуална ревизия на конституционната уредба у нас. Значението на арсенала от средства, с който разполагат гражданите, за да търсят защита на своите права пред Конституционния съд, освен по вертикала – в отношенията „държава-граждани“, е онагледено и през призмата на доктрината за опосреденото действие на основните права спрямо трети лица.

Глава втора е посветена на прекия достъп на гражданите до конституционно правосъдие. Проследен е генезисът на института на конституционната жалба и са посочени различните критерии за класификация на видовете конституционна жалба. Въпреки съществуващите в сравнителен план разновидности на индивидуалната конституционна жалба, авторът съумява да представи в синтезиран вид основните характеристики на института. В тази глава на монографията е анализирана задълбочено и позитивноправната уредба на конституционната жалба в редица европейски държави.

В Глава трета на монографията са разгледани наличните правомощия на българския Конституционен съд, чрез които се постига защита на гарантираните в Основния закон права на гражданите. Съществен приносен момент е, че класическото правомощие на Конституционния съд да се произнася за съответствието на сключените от Република България международни договори с Конституцията преди ратификацията им, е анализирано от автора в контекста на доктрината за конституционната идентичност, в която се проектира ядрото от ценности, закодирано в основните права на гражданите, което има непреходен характер и не се поддава на пре моделиране под тежестта на наднационални процеси и влияния.

В тази глава на монографията са обобщени и водещите доктринални аргументи, както в подкрепа, така и срещу въвеждането на конституционна жалба в българската правна система. Авторът застъпва аргументирано тезата, според която дебатът „за“ или „против“ конституционната жалба следва да отстъпи пред конструктивния диалог относно модела на индивидуална защита чрез конституционно правосъдие в Република България.

Изложението е добре структурирано, а анализите и конкретните изводи балансирани, отчитащи както тенденциите в конституционноправната доктрина, така и обозримите предизвикателства във връзка с представената материя. Използвана е значителна по обем литература, като цитиранията не са формални, а отразяват задълбочено и детайлно познаване на съответните произведения. Авторът демонстрира добро познаване на действащата правна уредба и на различните правни институти и притежава способност

аргументирано да излага и защитава своите становища. Изложението се характеризира и с висока степен на езикова грамотност, както обща, така и правна.

Монографията е с множество конкретни приноси, като посочвам само някои от тях: **1)** разгледани са подробно формите на непряк достъп на гражданите до конституционно правосъдие; **2)** в контекста на инцидентния контрол за конституционност, е проследена тенденцията за децентрализация на контрола за съответствие на законите с Конституцията, катализирана от фактори с национален и наднационален произход; **3)** анализирана е доктрината за хоризонталното действие на основните права; **4)** през призмата на практиката на Съда на Европейския съюз са разгледани механизмите за защита на основните права в пространството на Европейския съюз; **5)** представени са моделите на конституционна жалба в Германия, Австрия и Испания, които са следвани при въвеждането на института в други страни, както и механизмите за пряк достъп на гражданите до конституционно правосъдие в Чехия, Полша и Хърватска, които през 90-те години на XX век подобно на България, поеха по пътя на демократична трансформация; **6)** открити са елементите на българската конституционна идентичност; **7)** анализирана е практиката на Европейския съд по правата на човека по отношение на конституционната жалба като вътрешноправно средство, което следва да се изчерпа преди подаване на жалба до ЕСПЧ; **8)** *de lege ferenda* са очертани параметрите на бъдещо въвеждане на конституционна жалба в правния ред на Република България.

Към монографичния труд, като заслужаващ главно внимание в предоставената научна продукция, могат да се отправят следните забележки и препоръки:

Прави впечатление, че авторът не се е придържал към превърналата се в класическа за научния жанр монография структура, включваща увод, изложение и заключение. Считам, че научният труд би спечелил от наличието на уводни думи и заключителен анализ предвид неговата насоченост към по-широка читателска аудитория.

Изложението е съпътствано от детайлно представяне на практиката на Конституционния съд по упражняване на неговото тълкувателно правомощие, както и на правомощието му да се произнася за съответствието на законите с Конституцията. Същевременно обаче тази част на изложението можеше да бъде подплътена с повече анализ на практиката на конституционната ни юрисдикция, както и със становищата на автора по нея.

Глава трета от монографията изобилства от предложения *de lege ferenda*, формиращи в своята съвкупност завършен модел на конституционна жалба. Част от тези предложения са представени по-скоро схематично, поради което бих препоръчал на д-р Янкулова при бъдещо преработване на монографията да ги подкрепи с повече правна аргументация.

Посочените критични бележки и препоръки не могат да променят извода, че кандидатът гл. ас. д-р Радослава Димитрова Янкулова притежава достатъчни научни и преподавателски качества за придобиване на академичната длъжност „Доцент“.

Освен с представената монография „Конституционното правосъдие и защитата на основните права“, д-р Радослава Янкулова участва в конкурса и с няколко статии, които са публикувани в периодични правни издания и сборници, а именно: **„Перспективи пред конституционното правосъдие като инструмент за опазване и защита на Конституцията“** - Studia Iuris, Брой 1/2014 г., ISSN 2367-5314; **„Конституционната жалба като средство за защита на религиозните свободи пред Федералния Конституционен съд на Германия“** - В: Актуални аспекти на религиозната толерантност в България, ЕкоПринт, 2014 г., ISBN 978-619-7109-04-7; **„Хоризонтално действие на основните права в светлината на брачния договор - немският опит“** - В: Семейните отношения в променящия се свят, София, Сиби, 2014 г., ISBN 978-954-730-889-3; **„Правата на децата и мястото им в българския конституционен модел“** - Правна мисъл, кн. № 2/2015 г., ISSN 1310-7348; **„Защита на основните права чрез конституционното правосъдие в Република България 800 години след Магна Харта“** - Studia Iuris, Брой 2/2015 г., ISSN 2367-5314; **„Избирателни права и за хората с интелектуални увреждания и психично-здравни проблеми?“** - Правна мисъл, кн. № 3/2016 г., ISSN 1310-7348; **„Запрещението в практиката на европейските конституционни съдилища“** - Правна мисъл, кн. № 3/2017 г., ISSN 1310-7348; **„Референдумът като обект на конституционен контрол“** - В: Правото – традиции и перспективи, София, Сиела, 2018 г., ISBN 978-954-28-2625-5; **„За непрекия достъп на гражданите до конституционно правосъдие“** - Studia Iuris, Брой 2/2018 г., ISSN 2367-5314; **„Избирателни права за лица с интелектуални затруднения и психично-здравни проблеми – международни стандарти“** - Правна мисъл, кн. № 2/2019 г., ISSN 1310-7348; **„Конституционното правосъдие и защитата на основните права“** – В: Научни четения, посветени на 140-годишнината от приемането на Търновската конституция, София, Сиела, 2019 г., ISBN 978-954-28-3043-6.

Представените единадесет статии са посветени на теми от областта на конституционното право, конституционното правосъдие и защитата на правата на човека, като изразените в тях теоретични конструкции са добре аргументирани. Те разкриват разнородните научни интереси на гл. ас. д-р Радослава Янкулова и съдържат приноси, които заслужават внимание и подкрепа. Шест от статиите (Перспективи пред конституционното правосъдие като инструмент за опазване и защита на Конституцията“ - Studia Iuris, Брой 1/2014 г., ISSN 2367-5314; „Конституционната жалба като средство за защита на религиозните свободи пред Федералния Конституционен съд на Германия“ - В: Актуални аспекти на религиозната толерантност в България, ЕкоПринт, 2014 г., ISBN 978-

619-7109-04-7; „Хоризонтално действие на основните права в светлината на брачния договор - немският опит“ - В: Семейните отношения в променящия се свят, София, Сиби, 2014 г., ISBN 978-954-730-889-3; „Защита на основните права чрез конституционното правосъдие в Република България 800 години след Магна Харта“ - Studia Iuris, Брой 2/2015 г., ISSN 2367-5314; „За непрекия достъп на гражданите до конституционно правосъдие“ - Studia Iuris, Брой 2/2018 г., ISSN 2367-5314; „Конституционното правосъдие и защитата на основните права“ – В: Научни четения, посветени на 140-годишнината от приемането на Търновската конституция, София, Сиела, 2019 г., ISBN 978-954-28-3043-6) са инкорпорирани и доразвити впоследствие в монографията „Конституционното правосъдие и защитата на основните права“ и представляват част от съдържанието на представения хабилитационен труд.

5. Заключение

Документите и материалите, представени от гл. ас. д-р Радослава Димитрова Янкулова отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Кандидатът в конкурса е представил достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“. Количеството и качеството на научната продукция и изпълнението на наукометричните изисквания са безспорни. В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси. Същият демонстрира широки познания и възможности за анализ. Теоретичните му разработки са пряко ориентирани към учебната работа, като част от тях имат и практическа приложимост. Разработките имат и сериозно научно значение. Научната и преподавателската квалификация на гл. ас. д-р Радослава Янкулова е несъмнена. Постигнатите от нея резултати в учебната и научно-изследователската дейност, съответстват на нормативните изисквания.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научно-приложни приноси, **намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам** на Научното жури да предложи на Факултетния съвет на Юридическия факултет при ПУ „Паисий Хилендарски“ да избере гл. ас. д-р Радослава Димитрова Янкулова на академичната длъжност „доцент“ по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право (Конституционно право).

Изготвил становището:

(доц. д-р Богдан Йорданов)

18 септември 2020 г.